

2024 год

ЮБІЛЕЙ ПЕРШАГА ВЫДААННЯ

Звесткі з архіва

Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі

Кніга, як і чалавек, мае дату нараджэння – год, калі яна ўпершыню была апублікавана. І, канешне, у кніг бываюць юбілеі, а яны, як вядома, з'яўляюцца своеасаблівымі каталізатарамі ўспамінаў і служаць нагодай для таго, каб звярнуць увагу на выдатныя старонкі гісторыі літаратуры і кнігадрукавання і ўвогуле ацаніць «базу даных» культурнай спадчыны, асэнсаваць яе ўнікальнасць.

У гэтай рубрыцы прадстаўлена інфармацыя аб мастацкіх творах класікаў беларускай літаратуры, першыя выданні якіх захоўваюцца ў архіве Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі і для якіх 2024 год з'яўляецца юбілейным.

70 ГАДОЎ

Макаёнак, А. Я. Выбачайце, калі ласка! / Андрэй Макаёнак. – Мінск : Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Рэдакцыя мастацкай літаратуры, 1954. – 98, [1] с.

«Выбачайце, калі ласка» – вострасатырычная камедыя ў 4 дзеях знакамітага беларускага драматурга Андрэя Макаёнка (1920–1982), якая адыграла ў яго творчым лёсе асаблівую ролю, доўгі час была яго візітнай карткай.

П’еса напісана ў 1953 годзе і ў тым жа годзе апублікавана ў часопісе «Полымя» (1953, № 7). У ёй высмейваюцца метады цынічнага адміністравання ў кіраўніцтве сельскай гаспадаркай, паказуха, прыпіскі, махлярства.

Першае выданне твора асобнай кнігай адбылося ў 1954 годзе. Тыраж – 5000 экзэмпляраў.

З рукапісным тэкстам камедыі можна азнаёміцца на электронным рэсурсе «Андрэй Макаёнак – чалавек, драматург, майстра» па спасылцы [1953 год — Андрэй Макаёнак \(goub.by\)](http://goub.by)

«Выбачайце, калі ласка!» : 70 гадоў

Аснову камедыі «Выбачайце, калі ласка!» складае канфлікт паміж прыстасаванцамі і кар'ерыстамі Каліберавым, Моцкіным, Печкуровым і калгаснікамі, якіх «узначальвае» Ганна Чыхнюк.

Калібераў, старшыня райвыканкама, марыць вярнуцца ў Мінск. Там ён займаў нейкую адказную пасаду, але не справіўся з абавязкамі, і яго перавялі на працу ў раён. Калібераў не мае ні належнай адукацыі, ні спецыяльнасці. Уся яго бурная дзейнасць па кіраўніцтве раёнам зводзіцца да пасяджэнняў і прымітыўнага адміністрацыйнага націску. Вось як сам Калібераў выхваляецца сваёй «працай» перад карэспандэнткай: «Спачатку склікалі сесію райсавета, потым сход райпартактыву, а райком камсамола — раённы сход камсамольскага актыву. Пасля райвыканком сумесна з райкомам партыі правялі нараду старшынь сельсаветаў, потым — нараду старшынь калгасаў, брыгадзіраў і рахункаводаў. Затым — семінар сакратароў партарганізацый, семінар агітатараў. Па лініі аддзела прапаганды і рэдакцыі райгазеты правялі нараду селькораў і рэдактараў насценгазет. Па лініі аддзела культустаноў — нараду загадчыкаў клубаў і сельскіх хатчытальняў... А потым у кожны калгас паслалі ўпаўнаважанага райкома і райвыканкома... Ага, ледзь не забыў. Яшчэ правялі злёт механізатараў».

Жонка Каліберавы, Антаніна Цімафееўна, штодзённа натхняе мужа «націскаць», «закручваць гайкі», «узяць работнічкаў за жабры». Яна нават прыдумала яму камяні ў печані і легенду кіраўніка, які згарае на рабоце.

«Выбачайце, калі ласка!» : 70 гадоў

Калібераў хаўруснічае з прайдзісветам Моцкіным, раённым упаўнаважаным па хлебнарыхтоўках. Калібераў свядома дае згоду на махінацыі, прапанаваныя Моцкіным. Дамовіўшыся з дырэктарам спіртзавода Кузьмой Печкуровым, раённае кіраўніцтва атрымала фіктыўныя квітанцыі, што збожжа здадзена. Моцкін прагне заняць галоўную пасаду на базе «Заготзбожжа», Печкуроў хоча дабудаваць за дзяржаўны кошт шыкоўны дом. Пры гэтым кожны з хаўруснікаў гатовы ў выпадку чаго перакласці віну на галаву другому. Напрыклад, калі афера з гарантыйнымі распіскамі па збожжанарыхтоўках лопнула, Моцкін гаворыць: «За што? Калі б я што-небудзь якое, дык я ж ніколі, нічога, ніякага. А калі што якое, дык што тут такое? Квітанцыі я не выпісваў, распіскі не даваў, на старшынь не націскаў і па радыё таксама не выступаў...»

Зацуканы начальствам старшыня калгаса «Партызан» Ягор Гарошка – сумленны чалавек, дбайны і разумны гаспадар, але слабавольны, ён баіцца начальства, баіцца калгаснікаў. У п'есе адбываецца «перавыхаванне» Гарошкі, ён пераадольвае сваю палахлівасць і выступае супраць Моцкіна і Каліберава. Дапамагаюць старшыні гэта зрабіць калгасніца Ганна Чыхнюк, брыгадзір Міхальчук, сакратар райкома партыі, які прыязджае на сход.

«Выбачайце, калі ласка!» : 70 гадоў

Сцэна са спектакля «Выбачайце, калі ласка!» у пастаноўцы Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. 1954 г. Фота з сайта [Фотаальбомы — Андрэй Макаёнак \(goub.by\)](#)

П'еса «Выбачайце, калі ласка!» была папулярнай не толькі ў Беларусі. Яе перадрукаваў маскоўскі часопіс «Театр», яна была пастаўлена ў Маскве на сцэне Цэнтральнага тэатра Савецкай Арміі. Вельмі высока п'есу ацаніла «Літаратурная газета» – адно з самых аўтарытэтных выданняў аб літаратуры ў СССР. Камедыя «Выбачайце, калі ласка!» была пастаўлена беларускімі тэатрамі імя Янкі Купалы ў Мінску (рэжысёр К. Саннікаў) і Якуба Коласа ў Віцебску (рэжысёр А. Скібнеўскі), а таксама больш за 200 тэатрамі за межамі Беларусі.

Дарэчы, у рускім перакладзе п'еса называлася «Камни в печени». Пазней была пераведзена на многія мовы народаў СССР. У 1954 г. п'еса была выдадзена ў Кіеве, у 1956 г. публікавалася на чэшскай мове ў Празе.